

quod quidam statim in initio incandescunt, & ita conviciantur, quasi dissentiat cui conantur suadere.

Debet amor lesus irasci. Transitus quoque fecit sententiam, cujus rei meminit & Fabius. Adeo in declamando quibuldam placuit sententia, ut eam nusquam non admiserent.

Quid facit in paterna domo. Ardentiorem faciunt orationem hæc schemata, interrogatio, repetitio: & commata. Grandiorem etiam ac jucundiorem metaphora, vel potius allegoria. Si quidem utitur metaphora ferè perpetua. Habet autem hoc ferè perpetuum Hieronymus, ut in initiis locum aliquem tractet, quam maximè plausibilem & amœnum: quò lectorem voluptate alliciat, & invitet ad cætera libentius legendam. Nullus enim non attentus est ad ea quæ delectant. Id aliquoties facit per egressum, quam Ecbasin Græci vocant. Eam multi propositioni statim subijciunt, ut testatur & Fabius. Verum hæc *ex anis* adeo quadrat cum ipsa re, ut pars sit argumentationis, sed pars amœnior. Sumitur autem hæc pars à recto: aut, si mavis, à necessario. Et rectum est enim & non potest non sequi ducem suum, qui semel in illius verba juravit.

Delicate miles. Quo occultior *divertitio*, hoc est festivior, nihil enim minus convenit militi, quam delicatum esse & mollicie solutum.

De cubiculo ad aciem. Multum addunt gratia contraria commode inter se relata, cubiculum, aciem, umbra, solem. Neque parum acrimoniæ, de, repetitum, ac membra asyndeta. Atque adeo in sequentibus insunt contraria, tunica, & lorica, linteum & galea, mollem & durus. Quamquam in his posterioribus, tacitum etiam est Enthymema. Nec illud omittendum, emphasim esse nonnullam in conjunctione, & ad eum modum posita: præterea in pronomine, tu, quod non addunt si, qui Latine sciunt, nisi aut discretionis, aut emphasim causa. Quin & mihi, pronomem hoc loco nihil significat, sed festivitatis causa additum est, vel potius stomachum habet. Postremo non est otiosum adverbium, ecce, quod rem velut absurdam oculis subijcit. Ac paulo superius, cum ait, obvia quæque metit, ex unius verbi metaphora, quantum & jucunditatis simul & amplitudinis addidit orationi?

Audi edictum. Perseverat etiamnum in metaphora militiæ. Nam imperatorum edicta vocantur. Christus, est dux hujus militiæ: Christianus, miles: Tyrocinium, baptisimus: Sacramentum militiæ, professio vite Christianæ: Donativum, gratia baptisimo collata: Hostis, mundus seu diabolus. Annotandum est illud, quam militaribus etiam verbis ubique utatur, cum ad militiam alludit.

Eccæ adversarius. Ostendit duas pugnandi causas: alteram ut defendat imperatorem Christum, quem adversarius conatur occidere: alteram, ne donativum veniat in manus hostium. Nam hoc quoque solet militum animos ad graviter pugnandum inflammare. Unde Vegetius monet, ut militum peculium servetur apud vexilla, quo sequantur alacrius.

Licet parvulus ex collo. Hæc omnia pertinent ad metaphoram militiæ. Solent enim hæc fieri, si quando miles ad bellum profecturus, suos relinquit. Licet enim Hieronymus postea scribat se de Nepotiano vaticinatum fuisse, non tamen hæc narrat serio, perinde quasi gesta, sed per *sermonem* depingit, quæ soleant in hujusmodi negotio fieri. Quis autem pictor melius poterat rem oculis exponere, quam hic: nepotem puerum de collo pendentem: Patrem in limine sparsum, ne nisi calcato eo exeat filius: matrem solutis capillis, laceratis vestibus, ostentantem ubera, & per nutritionis beneficium obstantem. Subiunt & jucundi affectus, quos Græci vocant *ἠδῆ*, Latini mores dicunt. Unde sermo aut carmen in quo hi rectè exprimuntur, moratum dicitur. Horatius: Morataque rectè fabula.

Ad vexillum crucis. Nisi crucis addidisset, allegoria erat. Nam vexilla dicuntur signa militaria. Est autem laudatissimum metaphoræ genus, quoties propria translatis admiscetur, ut indicat & Quintilianus.

Solum pietatis genus est. Subest tacitum argumentum sumptum à finitione: mutatur enim rei vocabulum, simulque epiphonema est non sine gratia *ἐπιφωνήματα*, quo partem hanc absolvit.

Veniet, veniet. Rursus conduplicatione & repetitione fer-

ventiorem fecit orationem. Ut superior pars ab honesto, sic hæc ab utili sumitur. Nam huic etiam laudabile subijcit Fabius & jucundum. Ostendit enim quæ gloria, quæ commoda victorem consequantur. Gloriosum enim, redire in patriam cum victoria: magnificum, procedere in triumpho: egregium, sibi suisque jus civitatis Romanæ consequi. Nam hoc quoque præmii dabatur olim.

Jerusalem celestem. Hic metaphoram explicuit, cum addit, celestem.

Coronatus. Alludit ad coronas civicas, murales, obsidionales.

Incedas. Incedit proprie, qui in pompa procedit.

Neque vero nescio. Hactenus tractavit locum amœnum metaphoræ, de militia. Nunc serio rem aggreditur, de vincendis parentum & cognatorum affectibus. Et hic locus ceu sequentis argumentationis vestibulum, allusione & hypotyposi festivus est. Allusiones sunt, Hyrcanæ tygrides, & in te omnis, & inammæ lallare. Hypotyposi, cum rem totam non narrat, sed veluti depictam oculis subijcit. Nec tamen omnino recedit à metaphora militiæ. Si quidem ubi demonstravit sacramentum, ostendit præmium: docet quomodo sit pugnandum.

Nunc tibi blandis & cætera. Hic locus non solum Hypotyposin habet personarum, quæ rem oculis subijcit, verum etiam sermonem cuique suum mire cum decore affingit. Sorori, ob pudorem gestum attribuit, non sermonem. Vernas de mutando Domino sollicitos facit. Nutrix & nutricius senes, per mortem vicinam obtestantur. Mater anus, nutritionis olim exhibitæ commonefacit. Grammatici aliquid de poetâ obijciunt, quem illi aliquando prælegerant. Faciunt ad affectus *ἠδῆ* & epitheta. Movet soror, sed magis vidua: movet nutrix, sed validius anus: movet mater, sed magis jam decrepita.

Facile rumpit. Et hoc velut epiphonema subijcit. Nullam enim orationis partem non absolvit hujusmodi clausulis.

At contra. Confutatio est, & objectio à recto sumpta est.

Sed quicumque. Attingit qualitatem comparativam. Nam hæc quoque incidunt in suasorias. Obtemperandum parentibus, sed magis Christo. Movent maternæ lachrymæ, sed acrius urget vitæ periculum. Facit autem hoc more Tulliano, ut plerumque colligat per interrogationem, quo res sit ardentior: ne talis sit argumentatio, qualis est nostratum philosophorum, quibus nulla glacies potest esse frigidior. Animadvertendum, ut in comparatione partem alteram extenuarit, alteram exaggerarit. Extenuat cum ait, matris, non patris, & lachrimis. Quavis enim de re fient mulierculæ, præsertim matres. Rursum cum ait, cogitabo, significans nec cogitandi spatium esse. Exaggerat cum ait: Gladium tenet hostis, ut me perimat, atrocibus verbis exasperans periculum præfens, & rem velut ob oculos ponens. Subest autem Parabola, quæ ad probationem quoque facit, ne dum ad perspicuitatem ac jucunditatem, quam ita possis explicare: sicut miles in eo periculo negligit maternas lachrymas, ita Christianus non respicit affectus parentum, cum de vita agitur æterna.

Propter patrem. Hoc sumptum à minori, per comparationem: Si licet patrem insepultum relinquere, cum ad Christum est eundem: multo magis vivum licet relinquere. Est autem festiva oratio figuris iterati verbi, quam traductionem quidam vocant, Christi causa, & debeo, debeo. Est autem geminum enthymema, mira tortum acrimonia.

Domino passuro. Rationes confirmat exemplis, quæ nonnunquam & per comparationem tractantur. Verum id hoc loco commode fieri non poterat.

Aries iste. Ut meminit pugna. Et rursus argumentationem velut epiphonemate claudit, non sine gratia figuræ metaphoram cum propriis miscens.

Mater mea. Hoc argumentum sumpsit à finitione, admiscuitque finitioni auctoritatem.

Si credunt in Christum. Elegantissimo dilemmate est usus: Aut credunt, aut non credunt: si credunt, favebunt, non obstabunt: si non credunt, nihil illis debeo. Sed in prior dilemmatis parte subest argumentum à consequentibus: in secunda, à finitione.

Sed hoc quis in martyrio. Rursus obijcit quod confutet, neque sine schemate, cum adversarium loquentem facit, quem admodum & paulo superius: At contra scriptura præcipit.

A P P E N D I X CURIOSISSIMA

I N G R A T I A M

D I S C I P U L O R U M H I E R O N Y M I

A C S T U D I O S O R U M D I V I N Æ S C R I P T U R Æ

H O C E S T

M A N T I S S A E D I T I O N I S B E N E D I C T I N Æ

O P E R U M S^{TI} H I E R O N Y M I

S I V E

C O N G E R I E S T H E S E O N, P O S I T I O N U M, E T D I S P U T A T I O N U M

I N B I B L I A S A C R A,

Quas Edidit Dominus JOANNES MARTIANAY, dum fratres suos Monachos
& Compresbyteros docebat olim Scripturas sacras in Monasteriis
Congregationis sancti Mauri.

THESEON IN BIBLIA SACRA PRIMA CLASSIS.

THESES PROLEGOMENICÆ SACRORUM BIBLIORUM, SEU THEOLOGIE DIVINARUM SCRIPTURARUM.

Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia: Sed Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines. 2. Pet. 1. 21.

particulas quasquumque Bibliorum existimamus Canonicas, puta Threnorum præfatiunculam, breviorum Ecclesiastici prologum, Plalteriique auctuarium. Secus de aliis Epigraphis, Prologis, & Appendiculis sentimus. Univerfos ad unum usque Libros sacros concrematos, ac deperditos aliquando fuisse nulla efficax ratio persuadet; verum aliquos ante Canonem conditum excidisse visibilissimum, idque ex factis etiam codicibus certum.

III.

De fontibus Hebraicis & Græcis, eorumque versionibus.

Acros fontes seu textus Archetypus & autographos illi- mes omnino ac sinceros, vel contra funditus depravatos & corruptos affirmare quis audeat? habent quidem menda sua, irreptos errores, sed quos nec oculatissima diligentia, immo nec divina etiam opera mortalium manu versari solita possint effugere. Originis Hebraicæ septuaginta senum interpretatio maximam ante & post divinum puerperium habuit auctoritatem; nec huic auctoritati derogavit sanctio Ecclesiastica Concilii Tridentini: Græcam quippe versionem hoc decreto non reprobavit, nullam propriè Canonicam statuit, sed unam veterem & vulgatam inter Latinas complures authenticam declaravit. Hæc tamen editionis vulgatæ auctoritas nullum cogit ad credendum eam à Spiritu sancto fuisse inspiratam; aut labeculas quasquumque ab ejus puritate removendas. Ita equidem cum multis Catholicis doctoribus unanimiter ac orthodoxe sentimus; licet aliter sentientes minime prohibeamus: nihil enim officit pietatis rationibus, si hoc vel illud recipiamus, inquit Theodoretus simile argumentum pertractans.

IV.

De multiplici sensu divinarum Scripturarum.

Nullus in Scriptura prudens, qui carnaliter sapit cum Judæastris, solum litteralem sensum sequentibus: nec minori patet ruina quisquis relicto omni litterali sensu, ludit in allegoriis, cum fanaticis illusus. Habet enim divina pagina planum omnibus & apertum historicum sensum; simulque reconditos servat cælestis analogiæ thesauros, solis amicis referandos, quibus datum est nosse mysteria. Sensum litteralem divinarum Scripturarum solertissimus indagator duplicem invenit, proprium unum & historicum, alterum metaphorium: Mysticos vero Tres communiter decantatos, legenti propatulos. Eiusdem loci mysticus sensus splendidior est litterali & historico; secundum quid tamen littera præstantior videtur spiritu. Scriptorem hagiographum sensus suarum scripturatum tum litterales, tum mysticos universim attigisse nihil repugnat; sed absurdum nimis esset hunc procul omnino ab omni intellectu fuisse loquutum; Prophetasque sapientissimos Pstittaci verba pronuntiasse. Vivus est sermo Dei & efficax tam litteralis, quam mysticus verè talis, ad solidè confirmanda fidei dogmata, ac revincendos invincibiliter hæreson impios ausus. Sensum vero, quem parum accommodatè ad probandum, accommodatitium adhibent, & tanquam xvelas diætas multi valere volunt, omnino respuendum putamus. Nullum autem aspernamur pium & spiritualem in littera fundatum; etenim sincero corde etiam cum perfidis Judæis pronuntiamus, ne unicam quidem in lege litteram exitare à qua non pendeant montes magni מִן כָּוְכָרֵי אֶרֶץ אֱלֹהִים מִן כָּוְכָרֵי אֶרֶץ אֱלֹהִים Mira sublimitas divinarum Scripturarum, sed quam fundavit inscrutabilis sapientia Dei; non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.

ADMONITIO.

Sæpe & multum flagitarunt viri honesti atque Scripturarum studiosi, ut si quid lateret in scriniolis meis earum rerum quas dudum edideram in Biblia sacra, id ipsis vulgarem in gratiam eorum qui divina Scriptura navant operam, & Hieronymi studium consecrari volunt. Itaque, ne voluntatem in me desiderarent aut expectarent diutius, decrevi hic loci ad calcem editionis perfectæ Operum Sancti Hieronymi quamplurimas addere Theses ac disputationes, quas jam pridem concinnaram ad publicam exercitationem discipulorum meorum, qui hujusmodi positiones propugnarunt Arelate, Avenione, Burgdegala, & in Monasterio Beatae Mariae de Crassa in Diocesi Carcassonensi. Neque verò estimavi aliquid mutandum in tanta rerum congerie, etsi nonnulla hodie secundis curis perfectiora possem efficere; quia nemo est qui nesciat alia esse adolescentis ingenii, alia matura senectutis.

Epudiatis igitur omnibus, qui neque in sacris Philosophantur, nec in philosophia consecrantur, firmiorem teneamus propheticum sermonem, b Spiritus sancti venerabilem styllum avidissimè arripientes, ut sint c castæ deliciae nostræ Scripturæ sanctæ; quas divinitus inspiratas, ab Hagiographis conscriptas, per magister dicitur acceptas, tanquam genuinum Spiritus sancti fœrum amplectimur; verba Prophetarum d adoranda summâ Religione colentes; illa dicimus que nobis ab Ecclesia Catholica, ut divina, æternæque veritatis oracula proponuntur. e In illis scripturis vitam habemus æternam; neque enim ad salutem pervenire quis poterit, nisi fide veritatis instructus, quam per verbum f Christi in cordibus nostris habitare pronuntiavit Apostolus. Hoc g Hebr. 1. 1. salutis verbum & multifariam cœlitus nobis est ministratum per Prophetas sanctos, qui non h futuro perciti in consernatione & meschuggaim, ut pseudopropheta, Montanistæ & Hebræorum מִשְׁחֻגַּיִם MESCHUGGAIM; sed tranquilla mente futura profarentur: est enim sancti Prophete divino correpti spiritu effervescentes dicendo, & præter solitum incalerebant, mente tamen constabant, nec quidquam præter voluntatem, aut intellectum proferebant. Sui ergo compotes placido serenoque animo edere solebant oracula divinarum Scripturarum, interim singulis verbis à Spiritu sancto dictatis i. e. אֱלֹהִים: aliàs sermone ipsis proprio industria naturali composito; sic tamen ut allatus ac inspirate ipsæ res Spiritus sancti essent; verba Prophetarum, sed movente & instigante Spiritu sancto prolata.

I I.

De Canone sacrorum Librorum.

Anonem dicimus Librorum sacrorum collectionem ac catalogum, legitimo Synagoge, vel Ecclesiæ consensu determinatum ac comprobatum. Duplicem solummodo admittimus, Hebræorum primum ab Elîtra Legum facrarum insigni magistro concinnatum à Synagoga autem magna, quæ circiter Artaxerxis Longiniani tempora viguit, supremo iudicio determinatum: alterum Christianum & Catholicum à multis conciliis, ac summis pontificibus adumbratum, postremo tandem à Sacro-sancta œcumenica Synodo Tridentina dedicatum atque consecratum; in jura quippe & auctoritatem præcæ Synagoge successit Ecclesiæ, deque Libris arbitria facere ipsam jus falsque fuit. Itaque suum ipsa sibi concinnavit Canonem, & à piis omnibus suscipi iussit. Hujus Canonis librum quemvis in Apocryphum mutari impossibile profusus; Apocryphos vero tempore suo Canonicos authenticos, ἐκ δὲ ἀποκρυφῶν, ac פְּסוּדוֹת fieri nihil vetat. Protocanonicorum & Deuterocanonicorum auctoritatem distinguit hæretica pravitas, nec æqualem omnibus esse voluit: At Ecclesiæ sanctæ Dei hocce omnes libros eorumve partes pari pietatis affectu ac reverentia suscipit ac veneratur. Nec tamen

Concil. Triad. Sess. 4.

Ibidem.

a S. Aug. L. 1. de vera Relig. C. 7. b L. 7. Confess. c. 21. c Ibid. l. 11. c. 2. d Ex conciliis. e Joan. 5. 39. f Rom. 10. 17. g Hebr. 1. 1. h Aditiades apud Apollinarem. i Hier. sapiens. Euseb. l. 5. r. 17. c. N. ephor. l. 4. c. 24.

Juda Apost. in sua Canon. Num. 21. 14. 3. Reg. 14. 19. etc.

Andradus. f. 2. g. 2. h. 2. i. 2. j. 2. k. 2. l. 2. m. 2. n. 2. o. 2. p. 2. q. 2. r. 2. s. 2. t. 2. u. 2. v. 2. w. 2. x. 2. y. 2. z. 2.

Hebr. 4. 12.

ubi supra.